

סוגי משפטים בפשה הבערית

עבאס סלים זידאן

אוניברסיטת ואסיט הפקולטה לאמנויות

أنواع الجمل في اللغة العبرية

. . عباس سليم زيدان

جامعة واسط - كلية الآداب

הקדמה

בא לתת מענה שלם לתכנים, למטרות ולעקרונות של תכנית הלימודים ומטרתו להכין את הלומדים ומכיל את כל הנושאים, המיומנויות והמושגים הנדרשים בתחומים אלה.

הסברים, דוגמות ותרשימים לנושאים הנלמדים, ובמקביל עשרות פעילויות מגוונות, עשרות טקסטים, פעילויות אינטגרטיביות ומבחנים. כל השאלות בנויות לפי דרכי התשואל של בחינות הבגרות של שאלון

משפטים בפשה הבערית מחולקים לסוגים הבאים:

1-המשפט הפשוט

סוג זה של משפטים מחולק לשני סוגים

א- משפט פועלי: שמאופין על ידי התכונות הבאות:

א- משפט, שבו הנשוא הוא פועל .

ב- הנשוא מתאים במין ובמספר לנשוא .

ג- פועל בזמן עבר, עתיד או ציווי, יכול להכיל נשוא+נשוא .

ד- כאשר: אין- לא שווה- יש=נשוא .

אין- שווה- לא+אוג .

ה- נשוא לעולם לא יתחיל במילת (או אות) יחס. (1)

2-משפט שימני שמאופין על ידי התכונות הבאות:

א- משפט, שבו הנשוא הוא שם עצם (גם פועל בהווה).

ב- כדי לזהות נושא ונשוא בקלות, נוסף אוגד.

לפני האוגד - נושא.

אחרי האוגד - נשוא.

אוגד:

האוגד מחבר בין הנושא לנשוא במשפט השמני, ניתן להשמיטו מבחינה תחבירית.

מילות האוגד הן - הוא, היא, הן, הם, יהיה, הוא, יהיה, נהיה, הפך, נעשה.

תפקידיו של האוגד הם:

1. הדגשה.

דוגמא: הספר הוא עבה.

ולא המחברת ולא דק

2. הוספת מימד הזמן.

דוגמא: לירון הוא נער, לירון יהיה מבוגר.

3. להראות על שינוי מצב או התהוות.

דוגמא: שערו הפך לבן, החדר נהיה חשוך.

נושא סתמי משפט סתמי:

נושא, שהדובר אינו יודע מי הוא, או מוצא לנכון שלא לציין.

1. גוף שלישי רבים, ללא ציון כינוי הגוף.

דוגמא: ריכלו עליך (הם)

2. הנושא הוא: מישו, משהו, פלוני, אלמוני.

דוגמא: מישו מפריע כאן.

פועל סביל ללא מקבל הפעולה.

דוגמא: הוחלט על תלבושת אחידה.

נשוא מורחב:

נשוא המכיל יותר ממלה אחת, כי יש צורך להרחיבו לשם הבהרה.

1. ביטוי לשוני, ניב.

2. שני פעלים המבטאים משמעות אחת.

דוגמא: הקיץ ממשמש ובא.

3. פועל+שם פועל, שאינם ניתנים להפרדה.

דוגמא: הילד מיטיב לנגן בכינור.

בדיקות לפועל+שם פועל:

1. מחליפים את שם הפועל במילים "את הדבר".

- אם ניתן להמיר - לא נשוא מורחב⁽²⁾ .
2. ממירים את שם הפועל ב-ש' השיעבוד+פועל בעתיד .
- אם ניתן להמיר - לא נשוא מורחב .
- הלואי :
- מילה שמלווה/מרחיבה את שם העצם .
- עונה על - איזה? איזו? אילו ?
- בכל יחידה תחבירית יהיה גרעין אחד וכל יתר המילים תשמשנה כלואים .
- תמורה :
- סוג של לואי .
- ניתן להמיר את התמורה בשם העצם שלה (לא תמיד בצורה מלאה).
- התמורה מופרד בפסיקים רק אם היא יותר ממלה אחת .
- שם של יצירה ספרותית/עיתון - כותבים במירכאות ואין צורך להפריד בפסיקים .
- מושאים :
- המושאים הם השלמה מוצרכת לפועל .
- ישנם שני סוגי מושאים :
- מושא ישיר: מושא עקיף :
- מתקשר ישירות לנשוא (פועל), ללא מתקשר לפועל באמצעות מלת יחס (בלע"ם)
- מילת יחס, חוץ מ-"את ה" .
- ניתן להמירו ב"את הדבר"
- תיאורים :
- מרחיבים את הפועל, אינם מוצרכים⁽³⁾ .
- ישנם סוגים שונים של תיאורים :
- תיאור מקום - מקום מוחשי שניתן להיכנס לתוכו. ניתן להמיר ב: שם, משם, לשם .
- תיאור זמן - עונה על: מתי? ממת? עד מתי?
- תיאור סיבה - עונה על: מדוע? מילות אופיניות: בגלל, הודות ל, מפאת, מחמת, עקב .
- תיאור תכלית/מטרה - עונה על: בשביל מה? למען מי? מילות אופיניות: כדי, למטרה .
- תיאור ויתור - עונה על: על אף מה? למרות מה? מילות אופיניות: למרות, חרף .
- תיאור תנאי - עונה על: באיזה תנאי? ניתן להמיר ב: אם... במקרה של... בתנאי ש .
- תיאור אופן - עונה על: איך? כיצד? באיזה אופן? ניתן להמיר ב: ב..., היטב, לאט .

תיאור מצב - אפשר להוסיף: כשהוא, כשהם. בדרך כלל פועל בבינוני שמתאים לשם במין ובמספר.

תיאור סיבה בא לפני הנשוא ותיאור תכלית/מטרה בא אחרי הנשוא.
קפ"ה:

קריאה פניה הסגר

החלקים הבילתי תלויים במשפט.

ניתן לוותר עליהם מהבחינה התחבירית.

מופרדים בפסיקים.

הסגר:

הבעת דעה של הדובר או מאמר מוסגר.

פניה:

סוג של הסגר, מכילה שם/כינוי, אליו פונים.

קריאה:

סוג של הסגר, מכילה מילות קריאה כגון: הידד! האח! יש! אויה! אבוי!⁽⁴⁾

2-משפט חסר:

זהו משפט שבו לא מופיעים (חסרים) נושא/נשוא/שניהם.

אפשרויות:

1. שם עצם מופשט ללא פועל/נשוא שימני.

דוגמא: איזה יופי? (איזה יופי קיים/שורר/נמצא)

2. תשובה לשאלה.

דוגמא:

-מתי תבוא אלי?

- אני אבוא אליך מחר.

3-מילות קריאה, זירוז, עידוד, ברכה.

דוגמא: מזל טוב! (שיהיה לך מזל טוב)

4. במשפט מאוחה (מחובר) - האיבר השני יכול להיות חסר, כי הוא משתמע מהאיבר הראשון.

דוגמא: אני לומד בבית ספר "אליאנס", ואחותי-ב"חוגים".⁽⁵⁾

3-משפט יחוד:

שבו מייחדים יחידה תחבירית:

1. שמים אותה בראש המשפט .
 2. משמיטים מילת-יחס בראשה (אם יש)
 3. מפרידים אותה בקו מפריד .
 4. חוזרים עליה על ידי כינוי מוסב .
- משפט שכיח בעברית בנוי כך: נושא נושא משלימים (מושאים/תיאורים)
הילד אכל את התפוח מהירות .
מושא ישיר-חלק ייחוד נושא נושא מושא ישיר-כינוי מוסב תאור אופן
דוגמא למשפט ייחוד: התפוח - הילד אכל אותו במהירות .

4-משפט כולל :

- משפט שבו יחידה תחבירית חוזרת יותר מפעם אחת .
קיימות מילות קישור בין החלקים החוזרים .
לפני ו' החיבור, במשפט הכולל, לא יבוא פסיק .
הנושא הכולל -
גוף שלישי - נושא ללא חזרה על כינוי הגוף .
הקשרים של המשפט הכולל :
קשר של תוצאה -
דוגמא: הוא למד והצליח .
קשר של ניגוד -
דוגמא: לא פניתי אליך, אלא ללירון .
קשר של המעטה -
דוגמא: רוב התלמידים פרט לזן הלכו לסרט .
קשר של ברירה -
דוגמא: אלך לסרט היום או מחר .
קשר של הוספה -
דוגמא: לירון וזן למדו ללשון .⁽¹⁾

5-המשפט המורכב

- משפט עיקרי פסוקית/משפט טפל
נושא+נושא משועבדת למשפט העיקרי
בעזרת מילת שיעבוד .
מופרדת בפסיקים .
פסוקית מצומצמת :

הפסוקית המצומצמת אינה מופרדת בפסיקים .
 הפסוקית מורכבת משם-(פועל עם משלימים) מושאים/תיאורים .

דוגמא :

נשוא+נושא נשוא+נושא מושא ישיר
 הלכתי לחנות כדי לקנות לחם .

כדי לזהות את תפקיד הפסוקית, שואלים את השאלות המתאימות על הנשוא
 במשפט העיקרי .

פסוקית לואי :

הפסוקית מרחיבה את שם-העצם .

היא עונה על השאלות: איזה? איזו? אילו ?

מילות פתיחה שכיחות :

אשר=ש, כי=ש, ה'הזיקה ומילות שאלה במשפט, שאינו שאלה .

פסוקית תמורה :

סוג של לואי .

יכולה להמיר את שם-העצם אותו היא מרחיבה-לא תמיד המרה מלאה .

נושא פסוקית לואי נשוא

דוגמא: ציפי, מי שמחנכת את הכיתה, יצאה לטיול .

פסוקית מושא :

ניתן להמיר את הפסוקית במילים: "את הדבר "

"בלע"מ הדבר "

נשוא+נושא פסוקית מושא

דוגמא: ראיתי, את מי שמלמדת אותנו לשון .

פסוקית נושא :

ניתן להמיר את הפסוקית במילה "הדבר" .

המשפט העיקרי הוא משפט חסר (חסר נושא)

1 . לפני פועל סביל .

2 . פותחת במילות השיעבוד: מי ש... מה ש... ..

פסוקית נושא נשוא

דוגמא: מי שהוזמן למסיבה, זכה לקבלת פנים חמה .

פסוקית נשוא :

אוגד + ש/כי/אם .

הפסוקית אינה מופרדת בפסיקים .

נושא פסוקית נשוא

דוגמא: הצלצול הוא שמעיר את התלמידים.^(V)

6- המשפט המאוזה / מחובר :

לפחות שני איברים - כל אחד עצמאי .

בין כל שני איברים תבוא מילת חיבור (מילות החיבור זהות למילות הקישטר במשפט הכולל) ולפניה יבוא פסיק .

הקשרים בין האיברים :

תוצאה - לכן, על כן, לפיכך, מסיבה זו .

דוגמא: הוא משעמם, לכן אינני מקשיב לו .

ברירה - או, ולא .

דוגמא: נלחם באויב, או ננוס .

ויתור - למרות זאת, אף על פי כן, עם זאת .

דוגמא: הוא מפריע, למרות זאת המורה השאירה אותו בכיתה .

ניגוד - אולם, אבל, אך, ברם .

דוגמא: היא מעוניינת בי, אך אינני מעוניין בה .

הוספה - ו.., בנוסף וכך, אף .

דוגמא: דן קנה לחם, ואחר כך הוא נסע לדודו.^(A)

מסקנה

נראה מן האמור לעיל כי השפה העברית מודרנית למרות ערבוב עם שאר השפות הבנייה הלשוני שלה לא מושפע הרבה ואנחנו רואים הבניין המקורי שלה נשמר .. כי בנייה הלשוני זו שמר על מראה ארוך באותה השפה הזו, למרות הפגיעות שלה בשפות אחרות, שמרה השפה את בנוי המקורית

الخاتمة

يبدو مما سبق أن اللغة العبرية الحديثة على الرغم من اختلاطها ببقية اللغات لم يتأثر بنائها اللغوي كثيرا ونراها حافظت على البناء الأصلي لها. أن هذا البناء اللغوي الذي حافظ على نفسه طويلا يدل على أن هذه اللغة وعلى الرغم من تأثرها بلغات أخرى إلا أنها احتفظت ببنائها اللغوي الأصلي.

